

sche basloopjes en het verrassende woordgebruik herinnert aan grimmige gitaarriffs. Maar ook thematisch is het werk van Berckmans verwant met de voor new wave typische zwart-romantische wanhoop, eenzaamheid en argwaan tegenover conventies.

In zijn verhalen etaleert Berckmans de meest gore en bedorven kant van de werkelijkheid. In deze marginale wereld wordt geweld niet aan de orde gesteld, moord en doodslag zijn er simpelweg verpletterend alomtegenwoordig. Net als bij Ian Curtis van Joy Division vormt ongebreidelde wanhoop de basis van die zwart-romantische pervertering van het Goede, het Schone en het Ware.

Totale uitzichtloosheid oproepen zonder af te glijden naar pathetiek of beschermende ironie, is verre van makkelijk. Maar het lukt Berckmans. Zijn labiele personages dragen de existentiële leegte zonder illusies, zelfbegoochelend optimisme is hun vreemd. Zo blijkt in het verhaal *Binnen-door naar Beverlo* een fiets het enige dat de losgeslagen hoofdpersoon nog van het leven durft te verwachten. Maar in de meeste verhalen vloeit toch bloed. *Als Carla zwijgt* begint als het vredige relaas van een harmonieus huwelijk en eindigt met de doffe klap van de hamer waarmee een man zijn vrouw de schedel inslaat. Het mag duidelijk zijn, dat het verval ook en vooral in de hersenlobben van Berckmans' personages woekert. De gierende fuzz die het handelsmerk van The Jesus and Mary Chain vormde, knettert in hun hoofden. Omdat deze mensen hun innerlijke wereld als een universon ervaren, laat de buitenwereld hen ijskoud en kiezen ze resoluut voor een geïsoleerd leven. Eenzaamheid stond ook centraal bij Joy Division. Tegenover het wij-gevoel van The Who in *My generation* en de groepsverbondenheid van de uniforme punks plaatste Ian Curtis het pijnlijke isolement van het individu en tegenover de bombastische slogans van de hersenloze massa kwam de kunst van de nuance te staan.

Klaagliedjes van gekken

In elke zin van J.M.H. Berckmans zindert rock'n roll, dat zijn boekjes in een CD-speler passen. *Tanen voor Coltrane*, de dichtbundel van Berckmans, en *Never mind the bollockx*, de ultieme punkplaat van The Sex Pistols, verschenen haast gelijktijdig en kotsten beide verbeterde woede en walging uit. Het moest wel slecht aflopen: de hanekammen pompten een overdosis in hun doorzeefde aders, terwijl witjassen van diverse psychiatrische instellingen Berckmans platspotten.

Punk veranderde in new wave en op het graf van The Sex Pistols danste met de moed der wanhoop Joy Division. Na een poging om in Zuid-Italië gelukkig te worden, boog Berckmans zich in Antwerpen over zijn schrijftafel en gaf zijn eerste bundel korte verhalen, *Vergeet niet wat de zevenslaper zei*, (en het beste verhaal daaruit, *Ray & Cecilia*, Hoogzomer 1985), een motto van Joy Division mee. Zijn nieuwe verhalenbundel, *Café De Raaf nog steeds gesloten*, draagt een motto van The Jesus & Mary Chain, een hip groepje dat de new wave-wanhoop met een vleugje cynisme aanvult.

Tussen Berckmans' verhalen en de klaagliedjes van Joy Division tekenen zich twee significante parallellen af. In de eerste plaats galmt er muziek door de teksten van Berckmans. De cyclische zinnen lijken wel refreinen, in het tempo van het proza echoën hecti-

LITERATUUR

De maatschappij probeert de aan de werkelijkheid inherente chaos te bezweren met wetten, maar kan de personages van Berckmans nooit raken. Door zich niet te laten bespelen door de overheid, illustreren die gekken onontkoombaar accuraat de chaos. De wanorde gonst ook in hun naar ordening zoekende, met dwangmatige herhalingen en opsommingen doorspekte taaltje. De façades van de ingeburgerde conventies worden gesloopt en niet vervangen. Wat rest, is een nihilistisch, naakt bestaan. Alleen deze armoedige, eenzame manier van leven kan het leed enigszins indijken. In het titelverhaal dwaalt een man doelloos door zijn lege leven en de enige bezigheid van de zoon van Molengraaff uit het gelijknamige verhaal is „radeloze smart observeren, controleren, registreren”. Een beginselverklaring van Berckmans zou net zo kunnen klinken.

Om de onaangepastheid duidelijk te maken, creëerde Joy Division een sfeer, Berckmans doet in illusies. Hij vertekent de werkelijkheid tot in het absurde en het surreële, zodat uitgepuurde personages in een uitgezuiverde realiteit universele geldingskracht krijgen. Zo blijkt uit de gestileerde relaties tussen de drie haast archetypische personages van *In het district* de agressieve harteloosheid en de kwaadaardige horror van deze tijd.

In *Café De Raaf nog steeds gesloten* heeft Berckmans de bitse thematiek en de swingende formulering van *Vergeet niet wat de zevenslaper zei* uitgekristalliseerd tot een gespierd en coherent geheel. Die samenhang wordt nog verstevigd door de onafgebroken onderhuidse aanwezigheid van de persoon van de schrijver zelf. Berckmans beperkt zich immers niet tot de afstandelijke observatie, maar signaleert tussen de regels door voortdurend de absolute noodzaak om het allemaal op te schrijven. Ian Curtis greep naar een touw, Berckmans naar een schrijfmachine. J.M.H. Berckmans legt ongenadig, met hart en ziel - waar respectievelijk rock'n'roll en waanzin huizen - de klem-

mende leegheid van onze maatschappij bloot. Het resultaat is zo gek nog niet.

Bart Vanegeren

J.M.H. BERCKMANS, *Café De Raaf nog steeds gesloten*, Dedalus, Antwerpen, 1990, 140 p.

J.M.H. Berckmans.